

Försvarsutskottets betänkande

1981/82:3

om användning i fredstid av militära elverk

I motion 1980/81:1219 av Sven Eric Åkerfeldt m. fl. (c) yrkas att riksdagen beslutar som sin mening ge regeringen till känna vad i motionen anförts om militära reservkraftaggregats användning i fredstid.

Överbefälhavaren, försvarets materielverk, civilförsvarsstyrelsen, statens jordbruksnämnd och riksnämnden för kommunal beredskap har yttrat sig över motionen.

Motionen

Motionärerna erinrar inledningsvis om hur sårbart vårt moderna samhälle är för avbrott i eltillförseln. Hårdast drabbade i det hänseendet är enligt deras mening de jordbrukare som har en omfattande djurhållning. Oftast har de ingen beredskap att möta strömbortfall. Detta beror enligt motionärerna främst på att dessa på grund av den höga kostnaden inte kunnat skaffa sig reservkraftaggregat. I motionen pekas på att det i våra militära förråd och hos civilförsvaret finns lämpliga aggregat. Motionärerna föreslår att dessa aggregat kommer till användning hos lantbrukare i en akut situation. Utlåning till en behövande lantbrukare skulle, hävdas det i motionen, vara en garanti för att materielen underhålls och sköts på ett sätt som garanterar att den i ett verkligt krisläge är i funktionsdugligt skick. Detta skulle, anser motionärerna, ligga i lantbrukarens eget intresse.

Remissyttrandena

Överbefälhavaren framhåller att ett utlåningsförfarande i enlighet med motionärernas förslag påtagligt skulle försämra det militära försvarets beredskap och mobiliseringssäkerhet. Med hänsyn till att vi i ökande utsträckning måste förbereda oss för ett överraskande inlett angrepp, kan det enligt hans uppfattning inte accepteras att varaktigt låna eller hyra ut försvarsmaktens elverk.

Försvarets materielverk (FMV) konstaterar sammanfattningsvis att jordbruksproduktionen är viktig och att driftsäkerheten inom den är av stor betydelse för landets uthållighet. FMV utgår ifrån att denna viktiga sektor kan få bistånd från försvarsmakten. Insatsmöjligheterna är dock mycket begränsade, främst beroende på beredskapskrav och tekniska förhållanden. Under de svåraste fallen – beredskap och krig – kan inget bistånd påräknas. FMV föreslår att motionens syfte tillgodoses genom att jordbrukets

blockorganisation tillförs resurser. FMV förklarar sig vara berett att medverka i ett sådant arbete.

Civilt försvarsstyrelsen uppger att inom civilförsvaret f. n. endast finns 1-fas elverk med en effekt av 150 W. Eftersom elkraftförbrukare inom jordbruksproduktionen har 3-fasmotorer bedömer *civilt försvarsstyrelsen* att dessa elverk inte är användbara för de ändamål motionen avser.

Riksnämnden för kommunal beredskap anser att reservanordningar som har anskaffats för krigsbruk i princip bör kunna utnyttjas vid olyckor i fredstid. Mot denna bakgrund anser riksnämnden att sådana reservkraftaggregat som behandlas i motionen bör kunna användas vid elavbrott i fred. I krig kommer emellertid de aggregat som har anskaffats inte att kunna lösa problemen för jordbrukarna. Därför bör jordbrukarna – på samma sätt som andra företag som är beroende av kontinuerlig elkraft – lösa sitt reservkraftbehov på annat sätt.

Även *statens jordbruksnämnd* anser att förslaget i motionen endast innebär beredskapshöjning för vissa "elkrityper". Också *jordbruksnämnden* erinrar om att de aktuella elverken vid mobilisering behövs utanför jordbruket. Förslaget löser sålunda inte, framhåller *jordbruksnämnden*, problem i de mest sårbara beredskapssituationerna. En anskaffning av reservkraftaggregat för att höja vår beredskap för alla slags elkrityper bör därför enligt nämndens mening stimuleras.

Utskottet

Utskottet anser det vara angeläget att jordbrukare, främst de som ägnar sig åt mjölkproduktion, har tillgång till reservkraft. Detta behov tillgodoses emellertid enligt utskottets uppfattning inte på ett tillfredsställande sätt enligt förslagen i motion 1980/81:1219. Den förordade utlänningen av försvarsmaktens och civilförsvarets elverk skulle – som överbefälhavaren har påpekat – medföra olägenheter för vår beredskap. Jordbrukets behov av elkraftreserv under beredskap och krig blir inte heller avhjälp genom den föreslagna lösningen. Enligt utskottets mening bör därför prövas andra vägar att täcka detta behov, t. ex. inom blockorganisationens ram eller genom de enskilda lantbrukarnas egna initiativ.

Utskottet vill i sammanhanget understryka sin med-synpunkterna hos ett par remissmyndigheter sammanfallande uppfattning att totalförsvarets resurser i möjlig man bör ställas till förfogande för hjälpbehov i samband med katastrofer och allvarliga störningar i fredstid. Så har också hittills skett. I sådana sammanhang kan det självfallet också bli fråga om att tillfälligt ställa elverk till drabbade lantbrukares förfogande. Behovet av reservkraftanordningar under beredskap och krig inom den kommunala beredskapens område utreds f. n. av en arbetsgrupp med företrädare för överstyrelsen för ekonomiskt försvar, statens planverk, statens vattenfallsverk, kommunförbundet och riksnämnden för kommunal beredskap.

Med hänvisning till det anförda hemställer utskottet
att riksdagen avslår motion 1980/81:1219.

Stockholm den 3 november 1981

På försvarsutskottets vägnar

PER PETERSSON

Närvarande: Per Petersson (m), Eric Holmqvist (s), Gudrun Sundström (s),
Hans Lindblad (fp), Roland Brännström (s), Gunnar Oskerson (m), Åke
Gustavsson (s), Ulla Ekelund (c), Evert Hedberg (s), Göthe Knutson (m),
Karl-Erik Svartberg (s), Anders Gernandt (c), Holger Bergman (s), Eric
Hägelmark (fp) och Sven Eric Åkerfeldt (e).

